

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Norrbottnens län

Juni 2019

Ett samarbete mellan:

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
<i>Nettotal och konjunkturindikatorn</i>	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Norrbottens län	4
Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet i Norrbottens län.....	5
<i>Näringslivet i Norrbottens län</i>	5
Småföretagsbarometern – Norrbottens län	7
<i>Konjunkturindikatorn</i>	7
<i>Sysselsättning</i>	9
<i>Orderingång</i>	10
<i>Tackat nej till order</i>	11
<i>Omsättning</i>	12
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	13
<i>Företagens prisförväntningar</i>	13
Expansionsutsikter och hinder för expansion	14
Slutsatser	17

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerns konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

Sammanfattning av konjunkturläget i Norrbottens län

- **Konjunkturindikatorn** för länet har ökat sedan fjolårets mätning, men länet ligger fortsatt under riksgenomsnittet. Under det kommande året räknar länets företag med en kraftigt ökad tillväxttakt.
- **Sysselsättningstillväxten** har ökat i Norrbotten och sysselsättningstillväxten är starkare än för riksgenomsnittet. För andra året i rad har tillväxttakten ökat och länet har återhämtat sig efter en negativ sysselsättningsutveckling för två år sedan. Under de kommande tolv månaderna förväntar sig Norrbottens företag att sysselsättningstillväxten ska fortsätta att öka.
- **Orderingången** för länets småföretag har sett en knapp avmattning i tillväxttakten sedan fjolårets rapport. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är att tillväxttakten ska öka.
- **Omsättningstillväxten** i Norrbottens län har tilltagit sedan i fjol. Årets mätning visar att 42 procent av företagen i Norrbotten haft en ökad omsättning samtidigt som endast 16 procent haft en minskad omsättning. Förväntningarna inför kommande år är att tillväxttakten ska öka.
- **Tillväxten av lönsamheten** i Norrbottens län har ökat kraftigt under året som passerat. Utfallet av företagens lönsamhetstillväxt blev därmed på den nivå som de förväntade sig i fjolårets rapport.
- Småföretagen i Norrbottens län upplever något bättre möjligheter att växa framöver än i fjol. Andelen företag i Norrbotten som ser **goda utsikter att expandera** är i årets mätning 64 procent, jämfört med riksgenomsnittet på 68 procent.
- **Största tillväxthindret** i Norrbotten är bristen på lämplig arbetskraft. Tuff konkurrens samt höga arbetskraftskostnader är de näst mest betydande expansionshindren.

Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet i Norrbottens län

Konjunkturen hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. Företagens högt ställda förväntningar har alltså inte införlivats under året, vilket också förklarar varför företagen nu ytterligare reviderat ned förväntningarna inför de kommande tolv månaderna. Det är framför allt sysselsättningen som ökat långsammare än förväntat. Även orderingång och omsättning har utvecklats svagare. En trolig förklaring till att tillväxttakten avtagit under året är, liksom tidigare år, att många småföretag redan har nått sina kapacitetstak. Svårigheter att hitta personal med rätt kompetens och höga kostnader för att ha anställda är exempel på utmaningar som gör det svårt för företag att expandera och att på kort tid anpassa och förändra produktionstakten.

Det är andra året i rad som konjunkturindikatorn minskar och den är nu på lägsta nivån sedan 2013, det vill säga efterdyningarna av eurokrisen. Småföretagen upplever trots det en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

Näringslivet i Norrbottens län

Råvaruindustrin är motorn i Norrbottens näringsliv. Malmen, stålet, skogen och vattenkraften är viktiga både för länet och för Sverige. Exporterande tillverkningsföretag, en växande tjänstesektor, turismen och småföretag inom många olika områden får allt större betydelse. Under senare år har också en rad testverksamheter etablerats i inlandskommunerna, också dessa baserade på ett internationellt kundunderlag redan från start.

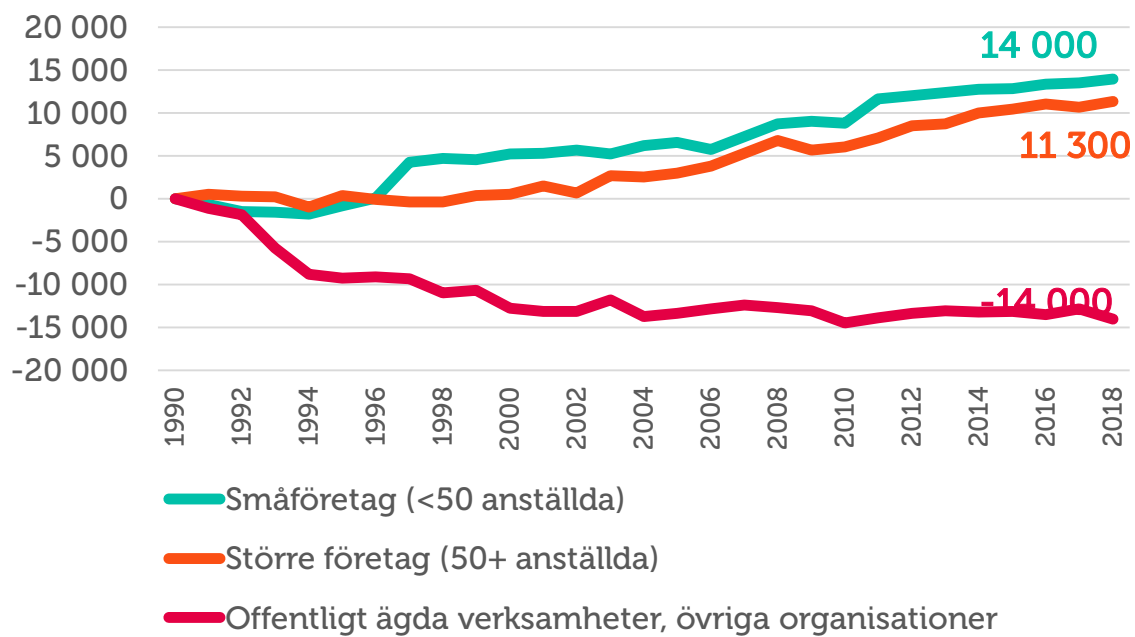
Gruvbolag som LKAB och Boliden, samt stålbolaget SSAB står för en stor del av sysselsättningen och skapar också möjligheter för företag inom en rad verksamheter i anslutning till storbolagens verksamhet. Näringslivsstrukturen gör emellertid också att konjunkturen i Norrbotten blir relativt påverkad av internationella faktorer som råvarupriser och utvecklingen av exportefterfrågan.

Under det senaste året har utvecklingen varit mindre positiv och i lägre takt än genomsnittet för riket. Till viss del är detta en följd av politisk och ekonomisk oro i vår omvärld, det relativt sett stora beroendet av ett mindre antal stora företag och demografi- och näringslivsstrukturen i länet. I Norrbottens län har basnäringarna fortfarande stor påverkan på företagsklimatet. Gruv- och stålindustrin har det tufft med låga priser på järnmalm vilket påverkar lönsamheten hos primärt LKAB. Som en direkt följd av detta så skjuts planerade investeringar upp vilket påverkar bland andra underleverantörer och konsulter. Även stålindustrin med SSAB i spetsen går igenom en relativt tung period, med en relativt svag efterfrågan på produkterna till följd av den låga globala efterfrågan på stål. Inom pappersindustrin är det något bättre med Kappa Kraftliner i Piteå samt Billerud Korsnäs i Kalix. Turistnäringen går fortfarande bra och kännetecknas av en stabil framtidstro.

Den lokala näringslivspolitikerna måste fortsatt verka för att få fler nya företag att etablera sig i regionen. Det förutsätter ett brett samarbete med näringsliv, regionsföreträdare och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Norrbottens län. Men just i Norrbotten så är också företag med mer än 250 anställda viktiga arbetsgivare, vilket gör att sysselsättningstillväxten ser lite annorlunda ut än i majoriteten av länen.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Norrbotten län sedan 1990 (källa: SCB)¹

¹ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Norrbottens län

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

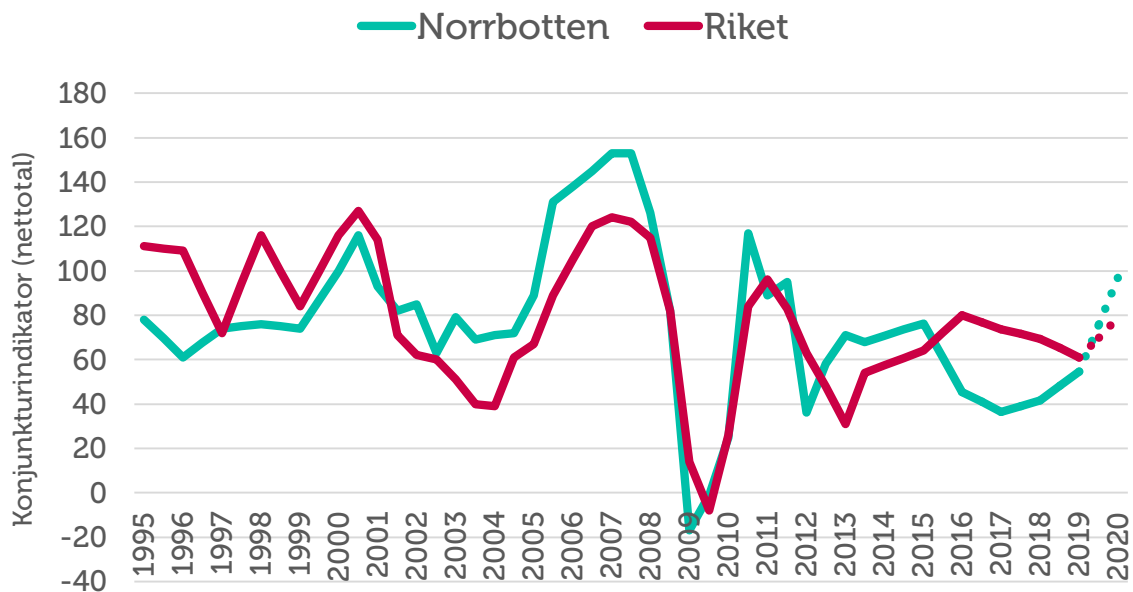
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Vi kommer att redovisa för Norrbotten läns utveckling vad gäller sysselsättning, ordergång och omsättning för att få en bild över konjunkturläget. Genom att addera netttotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet.

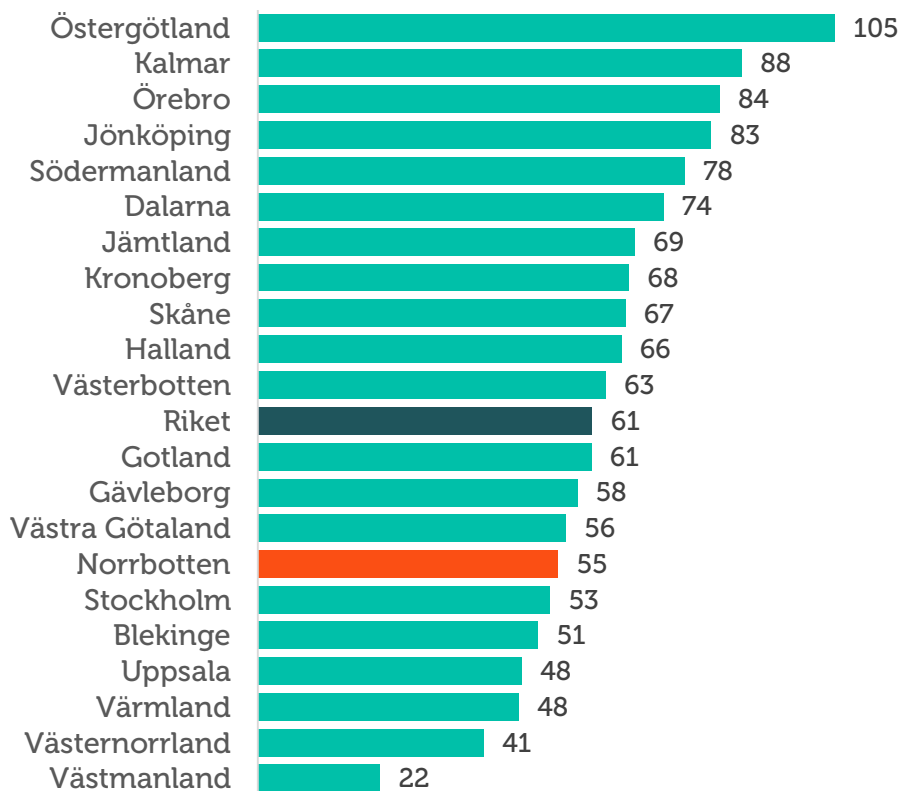
Konjunkturindikatorn för länet var mellan åren 2013-2015 högre än för riket som helhet, men har i de senaste undersökningarna legat under riksgenomsnittet. Tillväxttakten har emellertid återhämtat sig och Norrbottens län ser för andra året i rad en ökning i konjunkturindikatorn till 55 jämfört med fjolårets 42. Konjunkturen är fortsatt positiv i Norrbotten, men länet ligger fortsatt under riksgenomsnittets netttotal 61. Utfallet i konjunkturtillväxten blev därmed lägre än vad företagen förväntade sig i fjolårets mätning då det förväntade nettotalet för konjunkturindikatorn skulle bli 82. Länets företag tror på en fortsatt tilltagande tillväxttakt för det kommande året, se figur 2.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Norrbottens län försämrades dramatiskt 2008-2009, i samband med den globala finanskrisen. Energi- och råvarupriser verkar påverka Norrbottens konjunkturutveckling i högre grad än i övriga Sverige. Återhämtningen tros dock fortsätta under det kommande året, även om detta estimat kan påverkas av såväl konjunkturen i Sverige som i vår omvärld.

Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Norrbottens län och riket 1995-2019

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2019

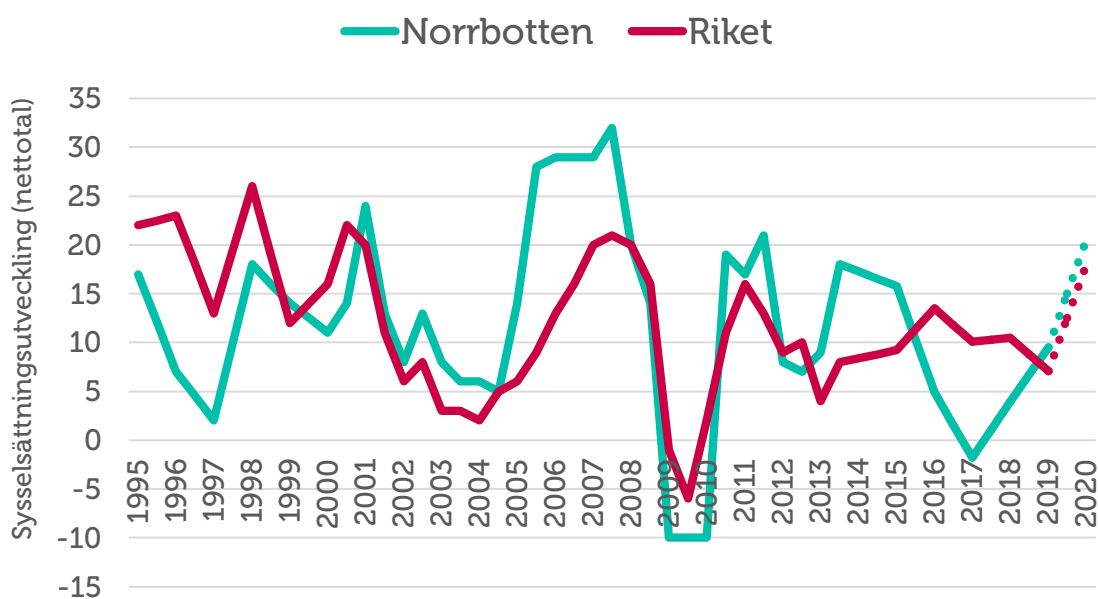
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

För två år sedan redovisade Norrbottens län en negativ sysselsättningsutveckling enligt Småföretagsbarometern. Det var då fler företag som hade minskat antalet anställda i verksamheten än det var företag som ökat sin personalstyrka. I fjolårets rapport såg vi att sysselsättningsutvecklingen återhämtade sig och tillväxten var återigen på ett positivt netttotal. Sysselsättningsstillväxten har återigen ökat i Norrbotten och sysselsättningsstillväxten är starkare än för riksgenomsnittet.

De senaste 12 månaderna har 18 procent av företagen i Norrbottens län ökat sin personalstyrka samtidigt som 8 procent minskat antalet anställda i verksamheten. Detta ger en sysselsättningsstillväxt som resulterar i nettotalet 10, jämfört med det vikande riksgenomsnittet på 7. Utfallet i sysselsättningsstillväxten blev i linje med vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport. Sysselsättningsplanerna för de kommande tolv månaderna är expansiva. Omkring var fjärde företag i länet förväntar sig kunna öka antalet anställda under det kommande året och nettotalet för sysselsättningen stiger till 20, vilket är högre än riksgenomsnittet.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Norrbottens län och riket 1995-2019

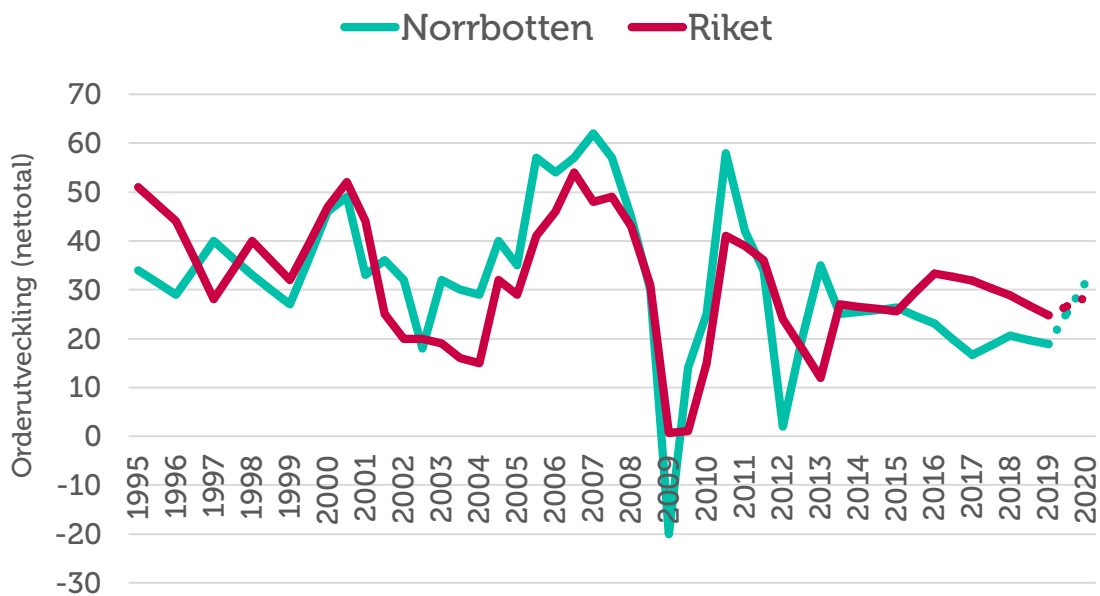
Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har varit relativt stabil sedan fjolårets undersökning. Nettotalet har sjunkit från 21 till 19 och ligger därmed kvar under riksgenomsnittets utveckling som i år uppmätte ett nettotal på 25 (i fjol 29). Av länets samtliga små har 34 procent haft en ökad orderingång samtidigt som 15 procent haft en minskad orderingång de senaste tolv månaderna.

Förväntningarna på kommande tolv månader är optimistiska med förväntan om ett sammanlagt nettotal 32, vilket är något högre än riksgenomsnittet.

Figur 5 Orderutveckling (netttotal) i Norrbottens län och riket 1995-2019

Tackat nej till order

När tiden inte räcker till, om personal saknas, eller då finansiering saknas till nödvändiga investeringar kan många företag behöva tacka nej till order. Av samtliga småföretag i länet har 44 procent tvingats tacka nej till order, vilket är en något högre andel än riksgenomsnittet där 41 procent av företagen tackat nej till order under de senaste tolv månaderna. Det är även en högre andel i fjol med tio procentenheter.

Den enskilt största orsaken till att företagen i Norrbottens län tvingats tacka nej till order är på grund av de redan har mer att göra än vad de hinner med, vilket 65 procent av företagen i länet anger. Detta är en betydligt högre andel än i fjol (50 procent) och jämfört med riksgenomsnittet på 56 procent ser vi att kapacitetsbristen är ett större problem i länet än för riket som helhet.

Arbetskraftsbristen, exempelvis kompetens- och matchningsproblem, är i nivå med riksgenomsnittet. I länet anger 14 procent av företagen detta som den främsta anledningen, vilket ska jämföras med riksgenomsnittet på 17 procent.

Resultaten visar att företagen särskilt behöver möta kapacitets- och arbetskraftsbristen för att upprätthålla den goda konjunkturutvecklingen och nå fortsatta framgångar i att skapa jobb och välfärd.

Figur 6 Tackat nej till order

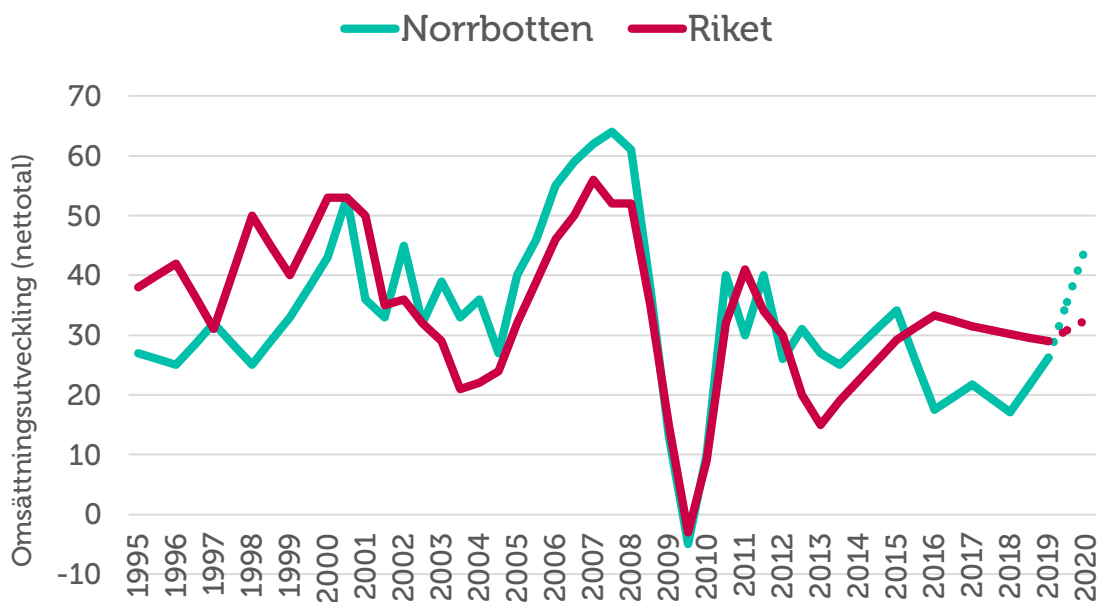
Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Norrbottens län har tilltagit sedan i fjol. Årets mätning visar att 42 procent av länets företag har haft en ökad omsättning samtidigt som endast 16 procent haft en minskad omsättning, vilket ger ett nettotal på 26. Den ökade tillväxttakten placerar länet strax under riksgenomsnittet. Utfallet av de senaste tolv månadernas omsättningstillväxt blev dock lägre än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport (netttotal 37).

Förväntningarna inför det kommande året är mycket positiva och fler av länets småföretag tror på en ökad omsättning. Majoriteten av dem tror på en ökad omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna. Det gör att nettotalet landar på 45, vilket är betydligt högre än riksgenomsnittets förväntningar.

Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Norrbottens län och riket 1995-2019

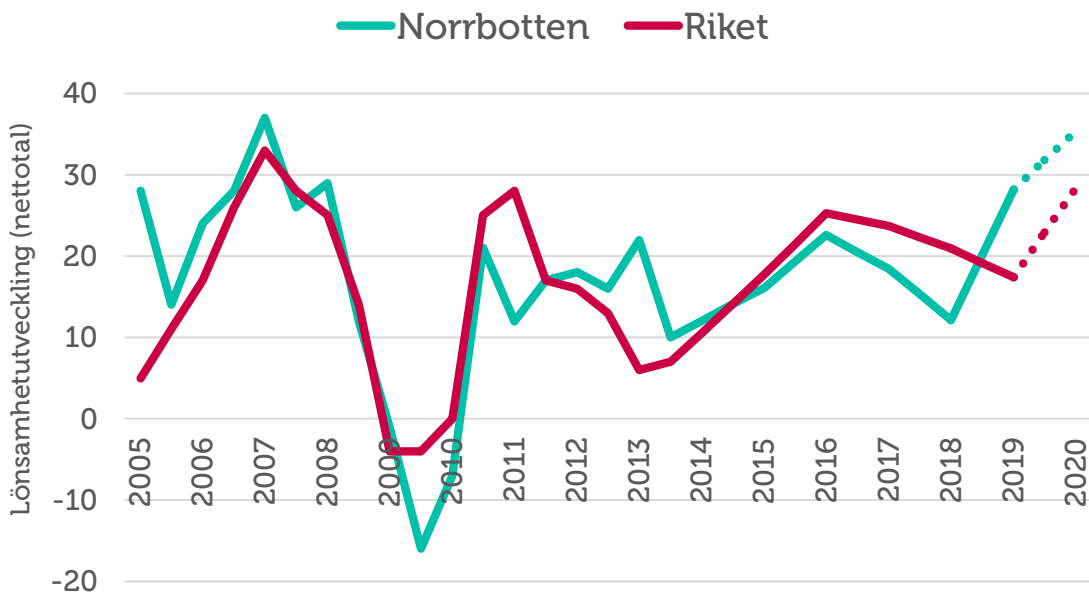
Lönsamhetsutvecklingen

Företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar är delvis hänförlig till lönsamhetsutvecklingen. De tämligen stora rörelserna i småföretagens lönsamhet är delvis en avspiegling den allmänna konjunkturutvecklingen både den globala och den inhemska ekonomin.

Lönsamheten hos länets småföretag förbättrades påtagligt under de senaste tolv månaderna. Nettotalet för lönsamheten steg till 28, jämfört med fjolårets 12.

Lönsamhetstillväxten i Norrbottens län har, till skillnad från riksgenomsnittet, sett en kraftigt ökad tillväxttakt där 42 procent av företagen haft en ökad lönsamhet samtidigt som 14 procent haft en minskad lönsamhet de senaste tolv månaderna. Motsvarande nettotal för riket som helhet är 17. Företagens förväntningar i fjolårets rapport gällande lönsamhetstillväxten har därmed infriats. Småföretagen både i länet och i riket som helhet är optimistiska om lönsamhetsutveckling framöver. För det kommande året förväntar sig småföretagen totalt sett ett nettotal för lönsamhetsutvecklingen på 35. Av företagen i länet förväntar sig 43 procent en förbättrad lönsamhet samtidigt som endast sju procent förväntar sig en försämrad lönsamhet i verksamheten.

Figur 8 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Norrbottens län och riket 2005-2019

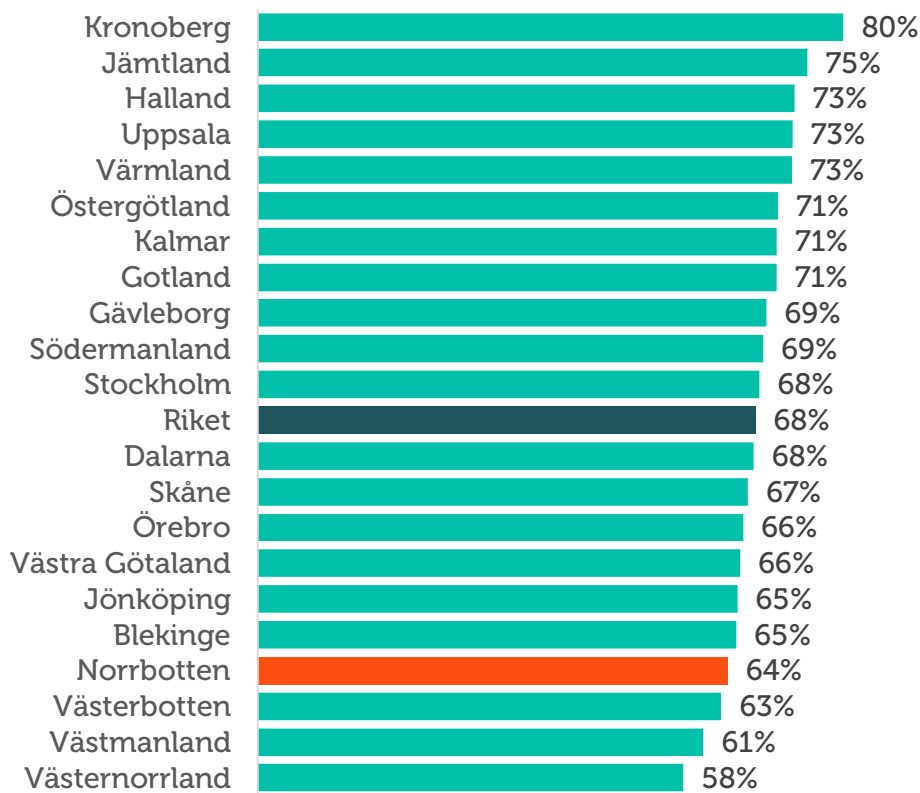
Företagens prisförväntningar

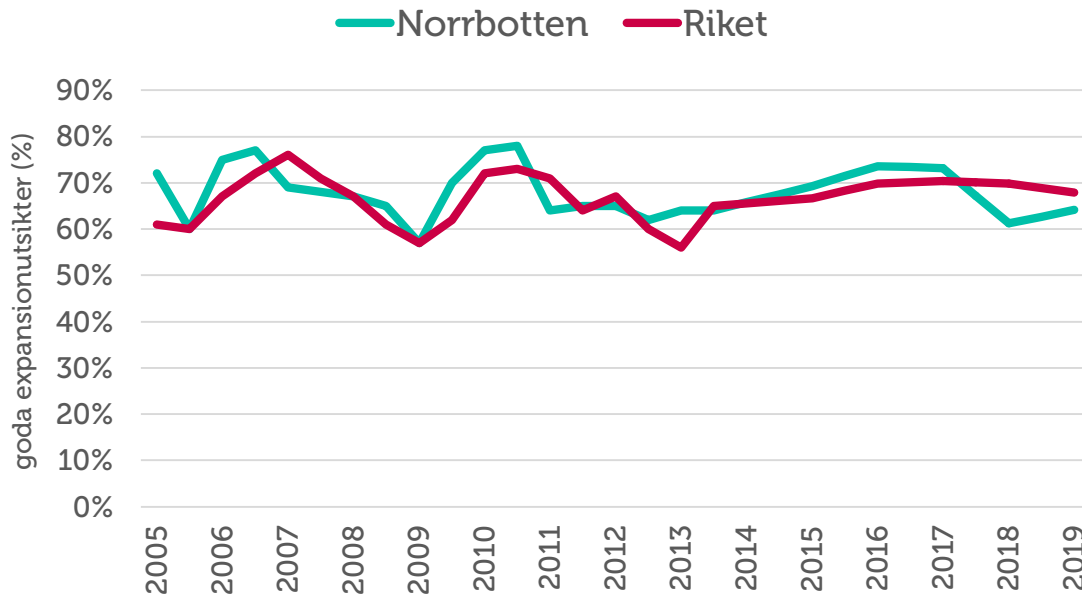
Företagens planer på eventuella prisförändringar ligger på likartade nivåer som förra året. Av länets småföretag förväntar sig 43 procent höjda försäljningspriser under det kommande året samtidigt som 6 procent tror på minskade försäljningspriser, vilket ger ett sammanvägt nettotal i prisförväntningarna på 37.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

Andelen företag i Norrbotten som ser goda utsikter att expandera är i årets mätning 64 procent, jämfört med riksgenomsnittet på 68 procent. Småföretagen i Norrbottens län upplever alltså sämre möjligheter att växa framöver jämfört med riksgenomsnittet. Samtidigt är det en högre andel jämfört i fjol då 61 procent av företagen i länet såg goda förutsättningar för expansion. I Norrbotten vill 95 procent av företagen växa.

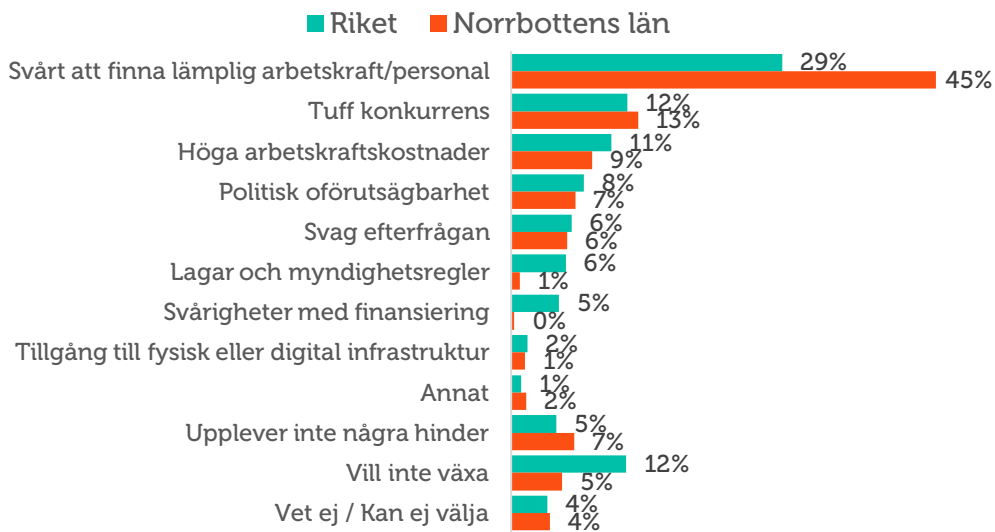
Figur 9 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2019

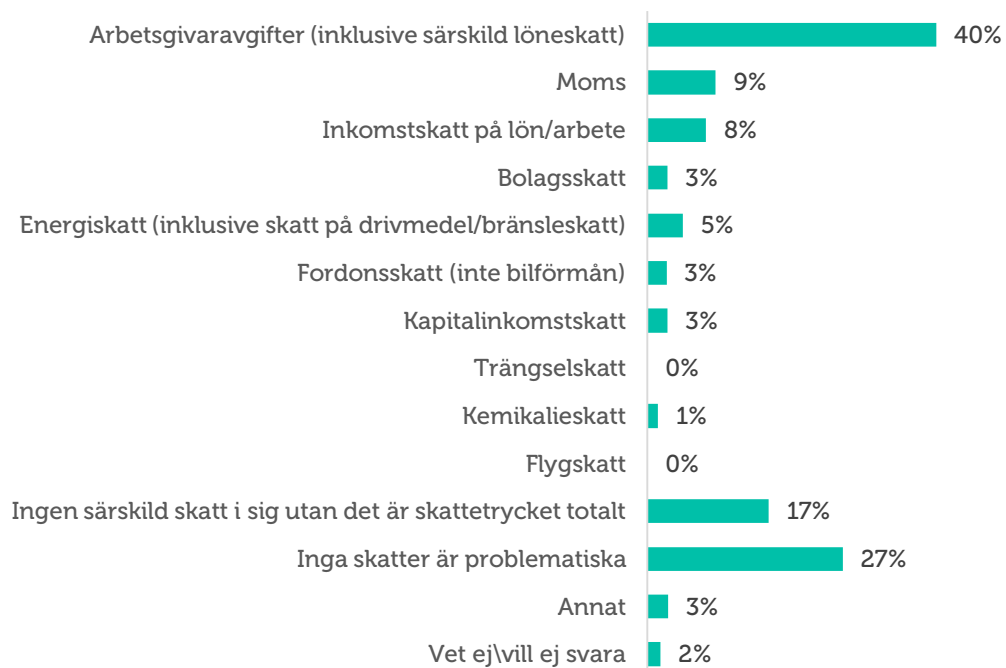
Figur 10 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Norrbottens län, 2005-2019

Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det största tillväxthindret som Norrbottens småföretag upplever. Vid fjolårets mätning uppgav 18 procent detta som det största hindret för expansion – denna andel har nu ökat markant till 45 procent. Motsvarande andel för riksgenomsnittet är 29 procent. Det finns flera orsaker till rekryteringssvårigheterna. Men i dagens konjunkturläge är det inte för höga lönekrav eller kostnaden för att anställa som skapar de största problemen. De största utmaningarna ligger i matchningen. Företagen hittar inte personer med rätt utbildning och erfarenhet.

Tuff konkurrens är fortsatt ett hinder för företagen i Norrbotten med 13 procent av företagen som upplever detta som största expansionshinder. Även om höga arbetskraftskostnader inte upplevs som det största hindret för tillväxt är det fortsatt i toppen av tillväxthinder.

Figur 11 Tillväxthinder enligt företagen i Norrbottens län och i riket 2019 (procent)

Tittar vi specifikt på skatteområdet (Figur 12) ser vi att det framförallt är arbetsgivaravgifterna som upplevs som ett hinder för att utveckla företaget. Till detta kommer också moms och inkomstskatt. Dessa skatter anses dock i mindre grad utgöra ett hinder för tillväxten i företaget. Omkring var fjärde företag anser inte att skatter utgör ett hinder för utvecklingen av företaget och 17 procent anser att det är det totala skattetrycket som hindrar verksamhetens utveckling.

Figur 12 Om det finns skatter som du upplever utgör hinder för er att driva ert företag på önskat sätt, vilka skatter anser ni det i så fall vara?

Slutsatser

Konjunktoren hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. De främsta orsakerna till nedgången jämfört med föregående undersökning är en svagare ökning i företagets orderingång följt av sysselsättning och omsättning. Småföretagen upplever alltså fortsatt en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

Konjunktoren är fortsatt positiv i Norrbottens län, och ser för andra året i rad en ökning i konjunkturindikatorn till 55 jämfört med fjolårets 42. Konjunktoren är fortsatt positiv, men länet ligger fortsatt under riksgenomsnittets netttotal 61. Utfallet i konjunkturtillväxten blev därmed lägre än vad företagen förväntade sig i fjolårets mätning.

Det enskilt största hindret för företagets tillväxt är svårigheterna med att hitta lämplig kompetens. Även höga arbetskraftskostnader och tuff konkurrens upplevs som tillväxthinder. Många företag upplever att det är svårt att hinna med och i Norrbotten har omkring fyra av tio företag tackat nej till order under det senaste året. De främsta skälen till att företagen tackat nej till order är återigen kapacitetsbrist och svårigheterna med att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

Oavsett konjunkturläge är förutsägbara villkor som underlättar och stödjer företagande avgörande för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Småföretagsbarometern 2019 visar att reformer skulle ha stor betydelse, framförallt inom tre områden.

Säkra småföretagens tillgång till kompetens

Småföretagens svårigheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens är utbredd och hämmar deras expansionsmöjligheter. Kvaliteten i det svenska utbildningssystemet behöver säkras och bli mer anpassat efter arbetsmarknadens efterfrågan. Detta i kombination med förenklade anställningsregler kan förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga platser.

Sänk kostnaden att anställa och underlätta rekrytering

Många företag upplever att kostnaderna att anställa är för höga. Fler vägar in i arbetslivet behövs för de grupper som idag står utanför arbetsmarknaden. Förenkla regelverket vid nyanställningar och en översyn av lagen om anställningsskydd (LAS).

Öka incitamenten att starta företag

Många svenskar funderar på att starta företag men det är betydligt färre som tar steget fullt ut. En bidragande faktor är att socialförsäkringssystemet är mer anpassat för anställda än för företagare. En översyn av socialförsäkringssystemet behövs för att öka incitamentet att starta företag. Fler skulle sannolikt våga förverkliga sina affärsidéer om balansen mellan risk och avkastning förbättrades.